

bizim külliye

1999'DAN BERİ ÜÇ AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ Yıl : 2023

SAYI 96

İzzetpaşa Vakfı Adına
Prof.Dr. Necip İLHAN

Yazı İşleri Müdürü
Mustafa YALÇIN

Genel Yayın Yönetmeni
Nazım PAYAM

Editör
Kemal BATMAZ

Tashih
Öğr. Gör. Ünal YILDIRIM

Röportaj
Doç. Dr. Taner NAMLI

Dizgi-Tasarım-Kapak
İzzetpaşa Vakfı

Çizgi
Osman SUROĞLU

Basın ve Medya
Gıyasettin DAĞ

Hukuk Danışmanı
Av. Vedat PEHLIVAN

Dağıtım
İzzetpaşa Vakfı

Danışma Kurulu
Yavuz Bülent BÂKİLER
Yahya AKENGİN
Prof. Dr. Milay KÖKTÜRK
Prof. Dr. Mustafa YAĞBASAN
Prof. Dr. Ebru Burcu YILMAZ
Prof. Dr. Levent BAYRAKTAR
Prof. Dr. Vefa TAŞDELEN
Dr. M. Naci ONUR
Necati KANTER
Dr.Öğr. Üyesi A. Faruk GÜLER
Ömer KAZAZOĞLU
Doç. Dr. Birol BULUT

Abone ve Reklam
Yurt İçi: İzzetpaşa Vakfı
Posta Çeki Hesap No:1285029

Yönetim Yeri
İzzetpaşa Cad. İzzetpaşa Vakfı
Ek Bina No:16/4 Elazığ

Tel. 0 (424) 233 55 13 - 233 15 00 (114)
Belgegeçer (faks) : 0 (424) 237 49 65

Baskı
TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşletmesi
Tel. 0312 354 91 31
Yenimahalle / ANKARA

Yıllık Kurum Abone: 200 TL
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez
Yayın Kurulu dergiye girecek yazılarda
gerekli gördüğü değişiklikleri yapar.
Yayımlanan yazıların fikrî sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bizim Külliye adı anılmaksızın alıntı yapılamaz.
e-posta (e-mail)
bizimkulliye@gmail.com
www.bizimkulliye.com
ISSN:1302-3500

4
Nazım Payam
Şiirin Yorumladığı İnsandır

6
Seval Koçoğlu
Vakit İlerliyor

7
Davut Güner
Eski Şarkılar

8
Ömer Kazazoğlu
Vaktaki

9
Süleyman Daşdağ
Paltomim

13
Hatem Türk
Evlat

16
Milay Köktürk
Özgürlüğün Kapısını Sanatla Aralamak

19
Belkıs Altuniş Gürsoy
O Edebiyat ki Lisana Taç Giydirdi

22
Yahya Akengin
Sanatla Karşılaşma

24
Misli Baydoğan Teber
Sanat Gerçekten Evrensel midir?

26
Namık Açıkgöz
Osmanlı Dönemi Toplumunun Sanatla Münasebeti

29
Muhammet Hüküm
Sanat, Birey ve Toplumsallık Üzerine Sorular

32
Prof. Dr. Ahmet İnam ile "İnsanın Sanatla Münasebeti" Üzerine Konuştuk
Konuşan: Taner Namlı

34
Prof. Dr. Levent Bayraktar ile "Sanat ve Estetik" Üzerine Konuştuk
Konuşan: Taner Namlı

39
Mustafa Özçelik
Güz Aynası

40
D. Mehmet Doğan
San'atta Nereden Nereye Geldik?

bizim külliye
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ Yıl : 2023

44
İrfan Görkaş
Sanat Varoluştur

47
Rabia Dirican
Sanat Giysisi

50
Nurettin Durman
Sanat ile Münasebetimiz

53
Mehmet Baş
Uyananlar İçin Rüya Çoktan Bitmiştir

54
Tacettin Şimşek
Cumhuriyet'in 100. Yılında Dıranas'ın Devri Dilârâyı Cumhuriyet'i

57
Funda Özsoy
Doğu-Batı Sorunsalına Minyatür ve Perspektif Resim Bağlamında Bakan Roman: Benim Adım Kırmızı

62
Nazım Payam
Ağaç Ağrısı

63
Vagıf Sultanlı
Lâl Halka

66
Yunus Emre Vural
Eşek Parkı

70
Mehmet Toygar Özdemir
Rüzgâr

72
Muhsin İlyas Subaşı
İki Rubai

73
Rıfat Araz
Dile Geldi, Doldu Gönül

74
Esma Kan Uruk
Eyüp Sabrı

79
Şaban Sağlık
Yeni Türk Edebiyatına Geçiş Sürecinde ve Sonrasında "Ölüm" Temasındaki Değişimin Şiirimizdeki Yansımaları

91
M. Halistin Kukul
Vefatının 31. Yılında: Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu ve "Bozkurtların Destanı"

96
Osman Suroğlu
Çizgi

bizim külliye

Muhterem Okurlar,

Dosya konumuz, sanatla münasebetimiz.

Biz bu münasebete Osman Suroğlu ile kapı aralayalım.

Suroğlu, yaklaşık on yıldır dergimize son noktayı koyanlardandır. Yanılmıyorsam o, ulusal ve uluslararası yarışmalarda otuzdan fazla ödül almıştır. Yine yurt dışında üç özel sergiye seçilmiş, Kıbrıs ve Filistin'de şahsi sergi açmıştır. Filistin'deki sergi bizzat TİKA'nın desteğiyle gerçekleşmiştir.

Suroğlu'nun uğraşı grafik karikatür.

Grafik karikatür dünyanın en zor sanatlarından biri olarak bilinir. Zira bu çalışmaya yetenek ve sezgi kadar bilgi de gerekir. Suroğlu'nun ifadesiyle: Seçtiğiniz konu her ne ise onun üzerine titiz bir araştırma yapacaksınız, araştırmadan çıkan sonuçları sıkı sıkıya değerlendirerek elemeye tutacaksınız. Sonra yetinizin gücü ve alın teriyle kalanları tek bir karede kotararak istenilen mesajı vereceksiniz.

Tabii yazı kullanmadan en az çizgiyle ve sembollerle…

Ayrıca çiziminiz renkliyse mutlaka anlama uygun renklere yoğunlaşacaksınız. Leke dengesine sadık kalarak gözleri, zihni yormayacak, aksine her halükârda hoşnut kılacaksınız.

Demek istediğimiz şu: Hakiki ve çarpıcı sanat oluşumu, ardında bir öykü ve özgür yorumlarla çıkagelir. Özgür çizginiz yol yordam bilmezleri rahatsız etse bile bunu masum zihinleri karalamadan yapacaksınız. Kısaca bütün farklılıklara rağmen kaleminizin durduğu yerde düşünen herkesin onayını alıp takdirini kazanacaksınız.

Suroğlu, karikatürleriyle bu takdiri kazananlardan.

Gelecek sayımızın dosya konusu: "Edebiyat Mahfilleri".

Yeniden buluşmak ümidi ve dileğiyle Allah'a emanet olunuz.

Bizim Külliye

Sanat Giysisi

RABİA DİRİCAN

Sanat, insan aklının ve elinin bir ürünü olarak sadece düşüncenin bir ifade aracı değil aynı zamanda insanın içerisinde yoğurulduğu, biçimlendiği ve dünyayı anlamlandırmaya çalıştığı bir varoluş alanıdır. Wittgenstein'in "Dilimin sınırları dünyamın sınırlarıdır." sözü sanatın da bir dil olduğu gerçeğiyle birlikte düşünüldüğünde sanat, insanın iç dünyasından açılarak dış dünyasının ve algısının sınırlarını belirleyen bir hattır denilebilir. Öte yandan sanat, dışarda vücuda geldikten sonra tekrar içe yansıyarak iç ve dış iki yarıküreyi kendi eliyle birleştirip daireyi tamamlar. Böylece insan-sanat ilişkisi bir bakıma da insan-dünya ilişkisini içinde barındırır. İnsan, sanat sayesinde onu çevreleyen dış dünyayı, diğerlerini ve iç dünyayı, kendini fark eder. Varoluşa bir sınır çizmiş olsa da dil-sanat münasebeti, insanın dünyayla ilişkisini göstermesi bakımından değerlidir. Kişi, tinsel dünyasını bir sanatın ve söylemin içerisinden kurabilir. Öte yandan sanatın sınırları, kişinin kendi dünyasında nihayet bulmaz, bu sınır, metafiziğe açılan ve insanın Tanrı'yla bağını aşikâr eden bir ilahi hatta kadar uzatılabilir.

Sanat, insanın yaşayan yanı ve portresidir. Tıpkı insan gibi nefes alıp veren, inişli yokuşlu yollarda, sarp dağlarda kaybolup kaybolup tekrar kendini bulan, düşünce beşiğini sallayıp ruhunu raks ettiren, coşan, taşan, sonra her şeyi sütliman edip durultan sanat, yaşamın anbean aksisedasıdır. O, insanın dışa yansıyan iç yüzü; somutlaşmış insan düşüdür. Gerilmiş bir yayın tetikte varoluşu gibi hamleye hazır, kendine bakan ayna gibi sonsuzla iç içe, bulunduğu kabın rengini alan su gibi berraktır. Bir ilham yağmuru başladığında varlığın raksıyla birlikte sanat da dile gelir. Bir sıcak şiir ile göğe dolan nefeslerin buğusu, sözü yeniden çepeçevre sarıp dolanacağı dilleri özler. Kırlangıçların bahar bahar dolaştığı iklim, cemreye kavuşmuş toprak gibi kaynayarak yeşile boyanacak; pembesi, moru, mavisi kim bilir daha kaç rengi selamlayacaktır. Nazenin bir gelinciğin havaya karışan al

Çerçevelenip dönemin ruhuna bürünen sanat değil aslında insan gözleridir. Sanat, yekpare bir şahsiyet olarak bölünmeden, durulmadan kendi yolunda akarken insanların yolu o sanat eseriyle kesişir ve ona bakan gözler, onun rengine boyanır.

yanaklarının ateşi, gecenin şarabına dolup âşıkların dudaklarını öperken, çiğdemlerin tutkularıyla tutunduğu dallar yeniden çiçek açar. Dalgalanan denizlerin, kıvrılıp bükülen nehirlerin, uğultulu tepelerin ürpertesi iskelede bekleyen bir aşığın kanına karışıp haykırılacağı günü bekler. Varlığa gelen her şey, kendine şahit gözler ararken insan da şahit olacağı bir mana arar ve sanat, her iki arayışı birleştirendir.

İnsana has tüm sezgilerin seferber olduğu bu işte, arıya vahyedilene duyulan güven, tüm bilimsel teknikleri unutturarak işi oluşa bağlar. İnsanın düş deryasında sular çekildiğinde, ortada kalan eser, kurumaya bırakılan heykel gibi demlenmeye koyulur. Onu, anne rahmindeymişçesine sarıp sarmalayan zaman, olgunlaştırıcı dallarıyla, büyümesi için köklere ve uçlara destek verir. Telmihlerden damıtılmış hakikatler, altını kalın kalemle çizmeyi hak eden ezberlenesi sözler, yalnızca bilgi vermekle kalmaz muhatabının yakasını bırakmayan şaşırma hissini de armağan ederler.

Artık binilmeyen at arabaları, tarihin ruhunu giymiş mimariler, en nadide âşıkların gözyaşına bulanmış defterler, sisli şehirler, ölmüş renkler sanat eserlerinde yaşar. Uçup gidecek bir manaya şahitlik ederek onu zapturapt altına alıp bir yaşantı mirası, bir hatıra çeyizi olarak insanlığın tarihine; oradan da idrakine intikal ettiren yine sanattır. Girdiği çağın tarihine sirayet eden bir koku gibi sanat, yıldan yıla geçerek insan yaşamının içinden süzülür. Sanat, insana tarihi bilgi değil adeta tarih bilinci verir. Şeş cihete bakan bir aynadır o; insan o aynadan hem kendini hem de âlemi görür.

Çerçevelenip dönemin ruhuna bürünen sanat değil aslında insan gözleridir. Sanat, yekpare bir şahsiyet olarak bölünmeden, durulmadan kendi yolunda akarken insanların yolu o sanat eseriyle kesişir ve ona bakan gözler, onun rengine boyanır. Bazen, gelecekten haber veren bir kâhin gibi zaman aşımı olaylarla durduğu yerden öteleri işaret eder. Bazen de hükümdar olup insan onu değil o insanlığı yönlendirir. Renkler öyle bir can bulur ki insanın içerisinde; sanatçı ona can verdiğini düşünürken aslında sanat, görene can verir.

Edebiyat ise, söze gelenlerin mecrasıdır. Aşkı anlatan bir sanat, efkârlı gecelerde tütünsüz, dumanlı havalarda soluksuz; kara sevdanın döşeğinde uykusuz bırakır. Çocukluğu anlatıyorsa kırık bir elma şekeri için ağlatır. Kavuşmayı anlatıyorsa bayramı; özlemi işliyorsa yürek yanışını yaşatır. Bazen bir mumya donukluğuyla yüzyıllardır orada öylece duruyormuş hissi veren ifadesizlik, ayrılığın can yakıcı bir haklılıkla kaçınılmaz olduğunu hatırlatır. Bazen ise dipte çöreklenmiş çamurun her adım atışta suyu bulandırması, insanı eylemsizliğe davet eder. Heyhat ki herkesin çok iyi bildiği o şeyi, yeni öğrenmiş ebleh sevinciyle tekrar etmenin bir faydası yoktur; dünyanın çok çabuk renk değiştiren yanardöner yüzü tüm kadim öğretilerin ve dahi dinlerin ezbere bildiği ve bildirdiği bir gerçektir. Dünya değişse de mananın değişmeyeceğini söyleyen şairler, geceyi zırhlanıp cesurca yüreğine mıhladığı ümidi harf harf yeşertirler. Şairlerin boğuştuğu kelimeler yan yana dizilip bedii bir varoluşa gark olduklarında, hesapsız şiir ülkelerini ateşe verecek yeni bir yaratım başlar.

Komedi kalkanını kendine siper eden esas ıstıraplar ise bir an önce çözülmesi gereken düğümleri ile haz verici bir düşünme serü-

veni sunar. Gizemleri çözdükçe kendini ayrıcalıklı hisseden okuyucu, en kötü ihtimalle yazarına denk bir zekâya sahip olduğu hissinin gururunu yaşar. Belki de yazarın okuyucuya kasıtlı olarak vermek istemediği tek his, onu kendiyle gizli bir rekabete sokan aklını beğenme durumudur. Çetrefilli noktalarda tıkanıp patlayan tehditler, uçurumlara açılan köşe başları, dehlizlerinde kaybolunan kapı aralıkları, bir şiir zarafetiyle süzülen kadınlar, kendini her satırda aşikâr eden bir gizeme bürünürler.

İnsan bazen, kıyafet provasına gitmiş gibi kendine roman karakterlerini dener. Akıl yaşı arttıkça değişen kostümler ilk zamanlar rengârenk gömlekler, tüylü şapkalar ya da uçuşan entarilere benzer. Öyle zaman olur ki Candide ve Poliyanna'nın bebeksi giysileri gösterişsiz; Küçük Prens'in yakası kürklü pelerini kendini göstermek isteyen bir genç akıl için çocuksu gelmeye başlar. Ufak yamalarla kurtarılabilecek karakterler, ölçüsü uysa da sıkıcıdır; insan, hayatının yeni bir dönemine girdiyse yeni kıyafetler almak ister. Genç çağlarına varıp Robinson Cruzo artık dar gelmeye başladığında Don Qujoute'un deli gömleğini seve seve giymeye talip olur. Dünyaya yorgun gelenler Oblomov'un yatmaktan sırtına yapışmış pijamalarını en pahalı giysilere bile değişmezler. İnsan, bazen hayatında Madam Bovary'i, Anna Karanina'yı, onlarca kostümü olan Don Juan'ı ya da sayısız kadın düşkünlerinden birini dener. Kimileri statü göstergesi üniformaları gururla taşırken kimileriyse, giyenin kafasını kaşındıran / karıştıran şapkayı denemiş bulunur. Modası geçmeyecek ve zamanla asla solmayacak o herkese uyan ceket ise, giyildiği vücudun şeklini alır. Öyle ki okuyan kişi, o karakterin kendini yansıttığını, hatta tam kendisi olduğunu düşünür.

Mefisto'nun tırnaklarını geçirip eteklerinden çekiştirdiği Faust'un iki taraflı kostümünü bilerek ya da bilmeden, dünyaya gelen her insan giymeye devam etmektedir. Raskolnikov'u giymek ise herkesin harcı değildir; cüsse ve cesaret ister ki giymeye kalkana da çoğunlukla büyük gelir. Jean Valjean'ın mütevazı kıyafetine pek talep olmaz; oysa insanları bir çift süs aldatır. Bazen insan gururla taşıdığı kaftanından sıkılıp çıkarır, bazen de en sevdiği giysisini bir dostuna hediye eder. Velhasıl insanın dünya serencamının başında ve sonunda giyebileceği -her yaratımda değişebilecek- giysi alternatifi vardır ve edebiyat, türlü karakterleriyle, insan aklı olgunlaştıkça değişen giysi dolabı gibidir.

Bir insanın dünyaya gelişi, aynı zamanda bir mana âlemine de doğuşu demektir ve o mana âlemi, sanat ile vücuda gelip somutlaşmak ister. İçte iken titizlikle söze dökülen düşler, sanata dönüştükten sonra hayali değil artık gerçek bir mekânda var olma payesi alırlar. Doğduğu anki kadar doğal ve özgür değildir artık, sözün süslü kisvesine bürünmüş, bazen işveli dudaklara dolanmış, bazen çapkın şairlerin dilinde bir şarkı olmuştur. İç hararetiyle var olduğu gönlü yakıp kavururken dışarı taştıktan sonra; tıpkı insan ruhunun beden kalıbına girmesi gibi söz şişesine hapsolur. İç dünyada iken duyguların tazyiki altında eğilip bükülerek zonklayan bedensiz varoluşunu kırmak isterken söze geldiğinde, mermer üstünde yayılan su gibi kendini aheste bir serinliğe salar.

Hezeyanlara kapılmış, düş kırıklığına uğramış, sevinç gözyaşları dökmüş ya da ne kadar uç deneyim varsa yaşamış duygudaşlar, birbirlerini gerçek hayatta dahi aramazken edebiyatta bulurlar. Kadehi kırıp, Tanrı'nın, el çizgilerine yazdığı kaderi kanatan, boynu tutuluncaya kadar dönüp maziye bakan, maveradan seslenen bir ruh gibi masivayı ürkütüp kaçıran, araf huzursuzluğuyla tereddüde kapılan kim varsa bir gün edebiyat kapısından geçer. Faili meçhul duyguların saçılıp ortaya döküldüğü olay mahallinde, asayişi müstear isimli şairlere sormak icap eder. Titreyen geceye nazır bir köşede nergislerin dilinden sohbet eden şairler, hesapsız bir ürperişle kendilerine döner. Gecenin içinden geçen ateşbazları, fırtınayı koynunda büyüten hokkabazları, gözlere iltica eden aynaları ve namahrem sözleri ifşa etmek şairin boynunun borcudur. İnsanların gönlüne geçerek cürüm işleyen kelimeleri satırlara dizip zapt etmek ve zincirlerinden boşanmış şiirlerin peşine düşmek ehlikalem olmanın şanındandır. ■